

Vedlikehold av krigsgraver i Norge

Kulturdepartementet
Høringsnotat august 2014

Innhold

Innledning.....	3
Forvaltning av krigsgraver.....	4
Hva omfattes av ordningen - Utenlandske krigsgraver fra første og andre verdenskrig.....	4
Sovjetiske krigsgraver	4
Tyske krigsgraver.....	5
Jugoslaviske krigsgraver	6
Samveldstatenes krigsgraver	6
Andre nasjoner	6
Minnelunder og minnesmerker.....	7
Forhold til Genèvekonvensjonene og andre internasjonale avtaler	7
Norske krigsgraver	7
Norske krigsgraver i utlandet	7
Norske krigsgraver i Norge	8
Register over krigsgravlagte	9
Forslag til forskrift.....	9
Forslag til tilskuddsordning	10
Vedlegg 1: Utkast til Forskrift om krigsgraver.....	12
Vedlegg 2: Oversikt over krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker –med forslag til tilskudd.....	15

INNLEDNING

Våren 2011 ble det tatt inn en ny § 23a i gravferdsloven, med følgende ordlyd:

Graver for utenlandske soldater og krigsfanger (krigsgraver) fra første og andre verdenskrig skal være fredet uten tidsbegrensning, holdes i hevd og forvaltes med den verdighet som deres egenart tilsier.

Departementet kan gi nærmere regler om forvaltning og vedlikehold av krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker.

Det framgår av lovens forarbeider (Prop 81 L (2010-2011) side 27) at dette innebærer at "departementet i forskrift kan fastsette nærmere regler om kirkelig fellesråds ansvar for å stille krigsgraver på de ordinære kirkegårdene og også overføre ansvaret for vedlikehold av krigskirkegårdene og eventuelle krigsminnesmerker i kommunen til kirkelig fellesråd".

Departementet sender med dette forslag til slike nærmere regler på høring.

I høringsnotatets kapittel 2 er det gjort rede for hva statlig forvaltning av norske og utenlandske krigsgraver og minnesmerker omfatter. Kapittel 3 omtaler register over krigsgravlagte. I kapittel 4 er forslaget til forskrift omtalt og i kapittel 5 forslaget til tilskuddsordning. Som vedlegg 1 følger forslag til forskrift med merknader til den enkelte paragraf. Vedlegg 2 gir oversikt over de krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker som omfattes av ordningen, med forslag til tilskudd for 2015.

Sovjetisk krigsgrav på Titran kyrkjegard

Departementet vil understreke at de utenlandske krigsgravene i Norge siden krigen har vært ivaretatt på en utmerket måte av lokale gravplassmyndigheter og enkeltpersoner. Gjennom 60 år er det utviklet gode rutiner og ordninger. I hovedsak er det nå et behov for å formalisere en allerede innarbeidet praksis. Det er lagt til grunn at det økonomiske ansvaret for vedlikehold av krigsgravplassene fortsatt skal ligge til staten. Departementet vil derfor også i framtida utbetale et tilskudd som dekker kostnadene til de kirkelige fellestrådene som har og vedlikeholder krigsgraver.

FORVALTNING AV KRIGSGRAVER

HVA OMFATTES AV ORDNINGEN - UTENLANDSKE KRIGSGRAVER FRA FØRSTE OG ANDRE VERDENSKRIG

Det er omlag 28 000 utenlandske falne etter andre verdenskrig som er gravlagt i Norge. Disse ligger på 133 gravplasser i 98 ulike kommuner.

Det er i tillegg 167 gravlagte etter første verdenskrig. Dette gjelder i hovedsak briter som omkom i det såkalte Jyllandslaget.

Staten har dessuten ansvar for spesielle minnesmerker som ble satt opp av Krigsgravtjenesten på steder der det tidligere var krigsgraver etter andre verdenskrig. Dette gjelder primært tidligere sovjetiske krigsgravsteder, i hovedsak i Nord-Norge.

Forslaget til forskrift og tilskuddsordning som nå sendes på høring, omfatter etter dette utenlandske krigsgraver fra andre verdenskrig, britiske krigsgraver fra første verdenskrig og Krigsgravtjenestens godkjente minnesmerker.

Krigsgraver fra første verdenskrig, Mandal kirkegård

I det følgende er det gitt en oversikt over krigsgraver og minnesmerker som omfattes av den forskriften og tilskuddsordningen som nå foreslås.

SOVJETISKE KRIGSGRAVER

Det er om lag 13 000 sovjetiske krigsgraver i Norge. Dette omfatter russere, ukrainere, kasakhstanere og en rekke andre nasjonaliteter som utgjorde det tidligere Sovjetsamveldet. Bortsett fra de som er gravlagt i Rana, ligger alle i Nord-Norge på Tjøtta sovjetiske krigsgravplass og Tjøtta internasjonale krigsgravplass.

De fleste sovjetiske falne er i Sør-Norge samlet på 6 sovjetiske krigsgravplasser som Krigsgravtjenesten har anlagt. Det gjelder Verdalsøra krigsgravplass, Vinjeøra krigsgravplass, Oppdal krigsgravplass, Sunndal-Hoel krigsgravplass, Jørstadmoen krigsgravplass og Haslemoen krigsgravplass.

Videre er det større felt med mange sovjetere gravlagt på Vestre Gravlund i Oslo, på Nygård, Laksevåg i Bergen, på Vanse i Lista, på Lademoen i Trondheim og på Eiganes i Stavanger. De øvrige sovjeterne ligger gravlagt på ytterligere 46 steder i Sør-Norge.

Verdalsøra krigsgravplass

TYSKE KRIGSGRAVER

Det er 11 500 tyske krigsgraver i Norge. Disse er Alfaset tyske krigsgravplass, Botn tyske krigsgravplass i Saltdal, Narvik tyske krigsgravplass, Havstein tyske krigsgravplass i Trondheim og Solheim tyske krigsgravplass i Bergen. I tillegg er en gravlagt på Sæbø kyrkjegard i Hjørundfjord.

De fleste tyske gravlagte er registrert ved navn. Krigsgravtjenesten har påtatt seg ansvar for stell av gravene. Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V. har anskaffet og vedlikeholder selv gravsteiner og annet steinutstyr.

Tyske krigsgraver på Solheim kirkegård i Bergen

JUGUSLAVISKE KRIGSGRAVER

Botn jugoslaviske krigsgravplass i Saltdal

Det er 2 410 jugoslaviske krigsgraver i Norge. Disse omfatter graver etter omkomne fra de ulike nasjoner og etniske grupper som tilhørte det tidligere Jugoslavia. Det gjelder den særskilt anlagte Botn jugoslaviske krigsgravplass i Saltdal. I tillegg er det jugoslaviske graver på Lademoen og Moholt i Trondheim, Os kyrkjegard på Osøyro og på Jørstadmoen krigsgravplass.

De fleste av de gravlagte er registrert ved navn. Krigsgravtjenesten har anskaffet og vedlikeholder jugoslaviske gravstøtter og graver.

SAMVELDESTATENES KRIGSGRAVER

Det er om lag 1150 krigsgraver etter falne fra Samveldestatene (Storbritannia, Canada, Australia og New Zealand). Disse ble ikke sammenflyttet etter krigen, og ligger på 74 ordinære gravplasser i nord og sør.

De fleste gravlagte er registrert ved navn. Commonwealth War Graves Commission har levert og vedlikeholder selv steinutstyr.

Britiske krigsgraver på Sel kyrkjegard

ANDRE NASJONER

Det er 164 polske krigsgraver i Norge. De ligger på gravplasser i Narvik, Håkvik, Moholt i Trondheim og Oslo.

Det er 131 franske krigsgraver. De ligger på gravplasser i Namsos og i Narvik.

Det er 92 svenske krigsgraver. De ligger på 4 gravplasser i Nord- og Sør-Norge.

Det er 54 nederlandske krigsgraver på Vestre Gravlund i Oslo. Der er det også et antall danske krigsgraver.

MINNELUNDER OG MINNESMERKER

Etter avtale i den norsk-sovjetiske felles krigsgravkommisjonen ble det reist minnesmerker på mange av de stedene der det opprinnelig var sovjetiske krigsgraver, men der de gravlagte ble flyttet til felles krigsgravplasser i årene etter krigen.

Også disse minnesmerkene omfattes av den vedlikeholdsordning som nå nyorganiseres.

I tillegg til gravene og de oppsatte minnesmerkene på tidligere gravplasser omfatter tilskuddsordningen også minnelunden på Vestre Gravlund, der det er minnestøtter over en rekke ulike lands falne.

Krigsgravtjenestens minnesmerke i Høybuktmoen

FORHOLD TIL GENÈVEKONVENSJONENE OG ANDRE INTERNASJONALE AVTALER

Krigsgravene forvaltes i samsvar med internasjonale konvensjoner og inngåtte avtaler. Det er derfor lagt til grunn at krigsgravene skal forbli merket slik at de kan bli funnet igjen. Utformingen av slik merking, monumenter, parkmessig bearbeiding etc. er ikke konvensjonsregulerte spørsmål.

Det er en internasjonal felles forståelse at krigsgraver ikke skal slettes etter en viss fredningstid, men gis varig vern. Dette har vært praktisert i Norge, og er nå også regulert i den omtalte lovbestemmelsen.

Bortsett fra de graver som faller innenfor avtalen med Commonwealth War Graves Commission, er Norges engasjement for å skjøtte fremmede nasjoners krigsgraver i Norge, ikke avtaleregulert, men basert på selvpålagte forpliktelse.

NORSKE KRIGSGRAVER

NORSKE KRIGSGRAVER I UTLANDET

Krigsgravtjenestens opprinnelige oppgave omfattet også oppsporing, identifisering og registrering av falne norske krigsmenn, hjemføring av falne som pårørende ønsket hjemført og istandsettelse, merking og vedlikehold av gravene til falne som ikke ble hjemført.

Krigsgravtjenesten gjennomførte i årene etter krigen omfattende og grundige undersøkelser i Europa, og i samarbeid med andre nasjoners myndigheter ble 367 falne norske krigsmenn identifisert.

Av disse ble 296 hjemført til Norge og overlevert til sine pårørende. Gravene til dem som ikke ble hjemført ble satt i stand og merket med offisielle norske krigsgravstøtter.

Sjøfartsmyndighetene hadde ansvaret for sivile sjøfolks krigsgraver. Etter anmodning fra Industri-, handels- og sjøfartsdepartementet, påtok Krigsgravtjenesten seg ansvaret for istandsettelse, merking og vedlikehold av et antall av disse gravene.

Krigsgravplass ved Zonnebeke, Belgia

Det er registrert 290 norske krigsgraver i 30 ulike land. Det er inngått en avtale med Commonwealth War Graves Commission som innebærer at de vedlikeholder de norske gravene i utlandet, mot at norske myndigheter vedlikeholder Samveldestatenes krigsgraver i Norge.

NORSKE KRIGSGRAVER I NORGE

I 1945 besluttet Regjeringen etter forslag fra Stortingets presidentskap å utgi et minneskrift om dem som falt eller omkom på grunn av krigen. Det 4-binds verket *Våre Falne* inneholder ca 11 000 biografier. Statistisk Sentralbyrå har utarbeidet statistikk over krigsdødsfallene fra 9. april 1940 til 8. mai 1945, og har registrert 10 262 dødsfall. Tallet omfatter også 689 falne i tysk tjeneste på Østfronten.

Gravene etter disse om lag 10 000 falne nordmenn befinner seg på de fleste av de omlag 2000 gravplassene i Norge. Dette er i utgangspunktet private graver, hvilket innebærer at det er de nærmeste pårørende/fester som rår over graven, som dermed har det praktiske og økonomiske ansvar for den, og også rett til å beslutte om den. Det er ikke fastsatt særskilte fredningsbestemmelser som generelt gjelder for slike graver.

Det norske krigsgravfeltet på Eiganes kirkegård, Stavanger

Disse norske krigsgravene i Norge har ikke vært en del av Krigsgravtjenestens ansvarsområde, og de vil heller ikke omfattes av den forskriften og tilskuddsordningen som nå foreslås.

I en del tilfeller har lokalsamfunnet, kommunen eller gravplassmyndigheten – i samråd med de pårørende - reist og bekostet en mer offisiell minnestøtte på grav til lokale krigshelter. I slike tilfeller er det rimelig at gravplassmyndigheten sørger for stell av graven, at kommunen finansierer dette over sine budsjetter og at graven underlegges varig vern. Dette forutsetter at de nærmeste pårørende ikke motsetter seg dette – i det minste vil deres samtykke måtte foreligge for den ordinære fredningstiden da de rår over graven.

Etter Gravferdsforskriften § 27 kan lokal gravplassmyndighet (Kirkelig fellesråd) *vedta at områder av gravplassen eller enkeltgraver med gravminner og annet utstyr skal bevares. Slikt vedtak kan bl.a. gjøres dersom gravminner på et område av gravplassen eller en grav er av en viss alder, at det representerer en stilhistorie, har et lokalt særpreg i form av materialbruk, gir uttrykk for interessant personalhistorie eller er unikt.* Lokal gravplassmyndighet bør vurdere å anvende bestemmelsen for å bevare grav og gravminner etter nordmenn som falt i krig.

REGISTER OVER KRIGSGRAVLAGTE

Departementets krigsgravtjeneste har siden opprettelsen av tjenesten ført et register over navngitte og ukjente som er krigsgravlagt i Norge.

De fleste nasjoners døde er kjent med navn og andre persondata.

Commonwealth War Graves Commision har sitt eget register over Samveldestatenes krigsgravlagte i alle land. Registeret er søkbart på internett. (www.cwgc.org) Dette registeret er primærregister også for Samveldestatenes gravlagte i Norge. Det samme gjelder for de tyske krigsgravlagte, som ivaretas av Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V. (www.volksbund.de/graebersuche.html)

Et betydelig antall av de gravlagte fra det tidligere Sovjetsamveldet var ukjente. Departementet iverksatte derfor i 2009 et prosjekt som siktet mot å identifisere så mange som mulig av disse. Det var Falstadsenteret som fikk i oppdrag å gjennomføre prosjektet "Krigsgraver søker navn". Det ble funnet om lag 4000 nye navn.

På dette grunnlaget er de sovjetiske krigsgravlagte nå registrert i et eget register som er tilgjengelig på internett (www.krigsgraver.no)

Departementet har gitt Falstadsenteret i oppdrag å ivareta dokumentasjonsansvaret for alle nasjoners krigsgravlagte i Norge. Det angitte nettstedet vil i framtida omfatte alle.

FORSLAG TIL FORSKRIFT

Hovedinnholdet i forslaget til forskrift om krigsgraver, krigsminnesmerker og krigsgravplasser er at ansvaret for vedlikehold av disse legges til kirkelig fellesråd/menighetsråd med fellesrådsfunksjoner, eller til kommunen der den har overtatt ansvaret for gravplassforvaltningen i medhold av gravferdsloven § 23.

Kostnadene vil bli dekket ved et årlig tilskudd fra staten. Departementet legger til grunn at dette i all hovedsak innebærer en videreføring av gjeldende praksis. Den ordningen som nå foreslås medfører at stell av krigsgraver blir en oppgave som pålegges kirkelig fellesråd i medhold av lov.

Med dette høringsdokumentet følger en oversikt over de krigsgravsteder, krigsgravplasser og krigsminnesmerker som departementet har oversikt over, og som ordningen er tenkt å omfatte. Vi ber om å bli gjort oppmerksom på det dersom noen mener å kunne påvise utenlandske krigsgraver i Norge som ikke framgår av vår oversikt.

Enkelte steder har privatpersoner gjennom mange år sørget for stell av krigsgravene og har sendt regning for dette til departementet. De foreslåtte bestemmelsene er ikke til hinder for at slike ordninger kan videreføres, men da etter avtale mellom vedkommende og lokal gravplassmyndighet. Det forutsettes at den lokale gravplassmyndigheten sørger for den nødvendige utbetaling, og kostnadene vil bli dekket innenfor rammen av tilskuddet fra departementet.

Ansvar et som etter forslaget legges på den lokale gravplassmyndigheten er begrenset til det daglige vedlikeholdet av krigsgravene. Beslutning om eventuelle større oppgraderinger eller endringer av anlegget treffes av departementet. Slikt arbeid skal derfor ikke igangsettes uten at tilsagn om dekning av kostnadene ved det er innhentet fra departementet på forhånd.

Det kan bare foretas gravlegging og nedsetting av likrester på krigsgravplassene etter samtykke fra departementet.

Departementet legger til grunn at vedlikeholdsansvaret omfatter:

- Klipping av gress i vekstsesongen.
- Spavending, utplanting av blomster og gjødsling av bed på våren, lusing, vaning og stell gjennom vekstsesongen.
- Nødvendig beskjæring av busker, løvrydding og fjerning av kvist vår og høst.
- Vask av monumenter ved behov.
- Alminnelig tilsyn og pleie av anlegget, blant annet tømming av søppel.

Forslag til forskrift med merknader til den enkelte paragraf følger som vedlegg 1

FORSLAG TIL TILSKUDDSORDNING

Til dekning av utgifter forbundet med ansvaret for krigsgravene vil lokal gravplassmyndighet uten søknad motta et årlig tilskudd som fastsettes av departementet. Tilskuddet forutsettes å dekke de kostnadene gravplassmyndigheten har ved drift og vedlikehold av krigsgravene. Det utbetales en gang pr år, ved begynnelsen av året, og samlet for alle aktuelle krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker innen kommunen.

Tilskuddsutbetalingen ledsages av et tildelingsbrev til tilskuddsmottakerne, med angivelse av hvilke plikter disse har.

Tilskuddet første året baseres i hovedsak på tidligere års utbetaling. Departementet legger til grunn at fellesrådene kan søke om å få kompensert merverdiavgiften ved kjøp av varer og tjenester i forbindelse med forvaltningen av krigsgravene. Nivået på tilskuddet er skjønnsmessig beregnet til å skulle dekke kostnadene ved stell av krigsgravene, eksklusive merverdiavgift. Departementet er oppmerksom på at kostnadene kan variere noe fra år til år, og tilskuddssatsen er fastsatt på grunnlag av antatt gjennomsnittlig årlig kostnadsnivå. Ved de inspeksjoner som er foretatt gjennom mange år er departementet godt kjent med utformingen av gravstedene og omfanget av vedlikeholdsbehovet på det enkelte sted. Tilskuddssatsen er også i noen grad tilpasset mer objektive kriterier som antall gravsteder og gravminner.

Med forbehold om Stortingets bevilgning er det departementets forutsetning at førsteårstilskuddet pris- og lønnsjusteres senere år.

Det utbetales ikke lavere tilskudd enn kr 2 000.

Ved tilskudd utover kr 25 000 skal det gis en kortfattet rapport med regnskapssammendrag som viser hvordan tilskuddet er nyttet og hvordan vedlikeholdssituasjonen for gravene er. Dette skal oversendes departementet hvert år. Ved tilskudd inntil kr 25 000 skal det ikke rapporteres.

Departementet vil som tidligere inspisere gravene, og disse inspeksjonsreisene vil inngå som del av kontrollkravet etter statens økonomiregelverk.

Departementets forslag til tilskudd første år framgår av oversikten i vedlegg 2.

VEDLEGG 1: UTKAST TIL FORSKRIFT OM KRIGSGRAVER

FASTSATT I MEDHOLD AV LOV 7. JUNI 1996 NR. 32 OM GRAVPLASSER, KREMASJON OG GRAVFERD (GRAVFERDSLOVEN) § 23A.

§ 1. Forskriftens virkeområde

Denne forskriften gjelder vedlikehold av graver for utenlandske soldater og krigsfanger etter første og andre verdenskrig (krigsgraver) på offentlige gravplasser og særskilte krigsgravplasser som er reservert for gravlagte soldater og krigsfanger etter andre verdenskrig. Forskriften gjelder også for krigsminnesmerker reist eller anerkjent av departementets krigsgravtjeneste.

Departementet avgjør i tvilstilfelle om en grav, en gravplass eller et minnesmerke omfattes av forskriften.

Med gravplassmyndighet menes i denne forskriften kirkelig fellesråd, menighetsråd eller kommuner som etter gravferdsloven § 23 har ansvar for den lokale gravplassforvaltningen.

MERKNAD

Formålet med bestemmelsen er å klargjøre rekkevidden av forskriften. Den omfatter etter dette ikke norske krigsgraver, og heller ikke graver ute i naturen som måtte bli funnet.

Den omfatter ikke ethvert minnesmerke etter de to verdenskrigene, men som hovedregel bare de minnesmerkene som Krigsgravtjenesten selv har reist. Dette gjelder 29 sovjetiske minnesmerker som ble reist på tidligere gravsteder etter beslutning i den felles norsk-sovjetiske krigsgravkommisjonen 1. juli 1954, og det jugoslaviske minnesmerket på Saltfjellet.

Forskriftsformuleringen "anerkjent av denne (departementets krigsgravtjeneste) som minnesmerker" sikter mot å omfatte et antall minnesmerker i tillegg til disse som Krigsgravtjenesten gjennom årene har påtatt seg et ansvar for å forvalte. Det gjelder 12 sovjetiske minnesmerker som ble reist av overlevende fanger eller andre og 10 ulike nasjoners minnesmerker på Vestre Gravlund i Oslo, herunder et norsk minnesmerke med et antall norske krigsgraver.

Minnesmerkene i Falstadsbogen ivaretas av Falstadsenteret og omfattes ikke av ordningen. Departementet har inngått avtale med Ullensaker kommune om stell av Trandumskogen. Avtalen vil fortsatt gjelde og vil ikke være omfattet av forskriften.

Forskriften retter seg i hovedsak mot den lokale gravferdsmyndigheten. De fleste steder vil det være kirkelig fellesråd, men bestemmelsen vil tilsvarende gjelde for menighetsråd i ett-soknskommuner og for kommuner som etter gravferdsloven § 23 annet ledd har overtatt forvaltningsansvaret for gravplassene.

§ 2. Vedlikehold av krigsgraver og krigsminnesmerker

Gravplassmyndigheten har ansvar for vedlikehold av krigsgraver som befinner seg på gravplasser de forvalter og krigsminnesmerker oppsatt i kommunen.

Ansvaret omfatter beplantning og alminnelig vedlikehold av steinutstyr, om ikke annet er fastsatt av departementet. Ved behov for utskifting eller mer omfattende reparasjon av steinutstyr skal departementet varsles.

MERKNAD

Bestemmelsen sikter mot å legge ansvaret for vedlikehold av krigsgraver til den lokale gravplassmyndighet.

Vedlikeholdsansvaret omfatter også minnesmerker som er oppsatt i kommunen. Dette vil noen steder innebære en videreføring av dagens praksis. Det gjelder de steder der minnesmerkene er oppsatt på eller i umiddelbar nærhet til gravplassene. Andre steder har vedlikeholdsansvaret for Krigsgravtjenestens minnesmerker blitt ivaretatt av kommuner som ikke har ansvar for gravplassforvaltningen, noen steder av forsvaret. Enkelte steder er det ingen som pr dags dato ivaretar et vedlikehold.

Bestemmelsen vil etablere en ny ensartet praksis, men er ikke til hinder for at praktiske ordninger som er etablert vil kunne føres videre.

Bestemmelsen regulerer dessuten hva vedlikeholdet omfatter. I hovedsak dreier det seg om beplantning, men omfatter også "alminnelig vedlikehold av steinutstyr". Det vil i praksis de fleste steder bety årlig vask av gravstein, og eventuelle andre steiner, murer og portaler som måtte inngå i gravanlegget.

Commonwealth War Graves Commision og Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge har selv ansvaret for steinutstyret på sine krigsgraver/krigsgravplasser. Det innebærer at når det er behov for større reparasjoner eller utskifting av gravstein vil de bli kontaktet av departementets krigsgravtjeneste. For de øvrige land vil departementet fortsatt ta det økonomiske ansvaret for dette. I økende grad benyttes det lokale kontraktører til slikt arbeid. Uavhengig av nasjonalitet skal derfor henvendelser om behov for slikt arbeid formidles til Krigsgravtjenesten, som så følger opp saken i kommunikasjon med vedkommende lands myndigheter.

Bestemmelsen i § 2 innebærer at gravplassmyndigheten har en plikt til å følge med og varsle når det oppstår behov for større reparasjoner eller utskifting av steiner.

§ 3. Særskilte krigsgravplasser

Gravplassmyndigheten har ansvar for vedlikehold av særskilte krigsgravplasser som er anlagt i kommunen, om ikke departementet har besluttet noe annet.

Departementet kan overlate dette ansvaret til andre offentlige organer eller private institusjoner.

Grav på krigsgravplass kan bare åpnes og tilvises etter bestemmelse av departementet.

MERKNAD

Bestemmelsen innebærer at vedlikehold og forvaltning av de særskilt anlagte krigsgravplassene som normalordning legges til kirkelig fellesråd eller annen lokal gravplassmyndighet, men at det alternativt kan inngås avtaler med andre om driften av disse.

Departementet har inngått slik avtale med Forsvarsbygg om vedlikehold av Jørstadmoen krigsgravplass. Denne vil bli ført videre.

Departementet drifter i dag selv Botn tyske krigsgravplass og Botn jugoslaviske krigsgravplass. Ved ikrafttredelse av forskriften vil departementet vurdere å overføre ansvaret for dette til Saltdal kirkelige fellesråd.

I hovedsak driftes de særskilt anlagte krigsgravplassene som rene parkmessige anlegg. Fra tid til annen kan det likevel være aktuelt med ny gravlegging, for eksempel dersom det blir funnet lik etter utenlandsk soldat eller fange ute i naturen. I slike tilfeller kan det foretas gravlegging på krigsgravplass, men bare etter bestemmelse av departementet.

§ 4. Tilsyn

Departementet fører tilsyn med at vedlikeholdet er forsvarlig og kan gi nærmere regler om dette.

Det skal legges til rette for at vedkommende lands krigsgravsmyndigheter får inspisere og eventuelt også utføre vedlikeholdsarbeid på sine falnes graver og minnesmerker.

MERKNAD

Bestemmelsen innebærer at gravplassmyndighetene plikter å ta imot og legge til rette for inspeksjoner og, så langt det er mulig innenfor de gitte kostnadsrammene, å rette seg etter de tilbakemeldinger som blir gitt.

§ 5. Registerføring

Departementet, eller den det bemyndiger, fører register over kjente og ukjente som er gravlagt i krigsgraver og på krigsgravplasser.

Departementet kan gi nærmere regler om registerføringen.

MERKNAD

Avtale om registerføring er inngått med Falstadsenteret. Bestemmelsen her gir departementet hjemmel for å fastsette nærmere regler for føring av krigsgravregister.

§ 6. Utgiftsdekning

Det kan ikke kreves festeavgift for krigsgraver.

Staten har det økonomiske ansvaret for vedlikeholdet. Vedlikeholdsutgifter ut over kr. 2000,- dekkes ved et årlig tilskudd.

Det kan kreves rapportering om bruken av midlene.

MERKNAD

Det vil i det årlige tilskuddsbrevet bli gitt nærmere administrative bestemmelser om utbetaling av tilskuddet som dekker kostnadene ved stell av krigsgraver, minnesmerker og krigsgravplasser, jf. omtale i høringsnotatet kapittel 5. Bestemmelsene i paragrafen her inneholder det grunnleggende; at det ikke kan tas festeavgift for krigsgraver og at staten v/departementet dekker vedlikeholdskostnadene.

VEDLEGG 2: OVERSIKT OVER KRIGSGRAVER, KRIGSGRAVPLASSER OG KRIGSMINNESMERKER –MED FORSLAG TIL TILSKUDD

Br= Britisk, S= sovjetisk, P= polsk, Ned=Nederland, T=tysk, J=Jugoslav, F=Fransk, Sv=svensk og Dansk
(KKG =krigskirkegård)

Fylke	Komm./Fellesråd	Kirkegård	Nasjonalitet	Antall graver og Merknader	Forslag 2015
Oslo	Oslo	Vestre Gravlund	Br/S/P/Ned/T/Sv	Br 103, S 347, P 34, Ned 37 og D fellesstøtter. Sv 4, J, Br, F og USA Minnesmerke.	385000
	Oslo	Alfaset KKG	T	3207	
Akershus	Bærum	Bryn	S	1 person	0
	Ullernsaker	Trandumskogen	Internasjonal		50000
Østfold	Fredrikstad	Fredrikstad KKG	Br/S/T	Br 82, S 2 fellesstøtte, T Minnesmerke	30000
	Moss	Moss	Br	1 person	0
Hedmark	Eidskog	Eidskog	S	1 person	0
	Elverum	Elverum	S	1 person	0
	Våler	Haslemoen KKG	S	17 plater , 1 bauta.	20000
Oppland	Åsnes	Åsnes	S	4 stk i fellesstøtte	0
	Gjøvik	Biri	Br	5 støtter	14000
		Gjøvik	S	2 sovjetiske	
	Dovre	Dovre	Br/S	3 Br/S 22 fellesstøtte	3000
	Lillehammer	Fåberg	Br	2 Br	45000
		JørstadmoenKKG	S	S 967 fellesstøtte	30000
		L.hammer kirkeg.	Br	1 Br	
		L.hammer gravl.	Br	35 Br	
	Øyer og Tretten	Tretten	S	1 sovjetisk	0
	Nord-Fron	Kvam	Br	54 Br fellesstøtte	30000
	Lesja	Lesjaskog	Br	2 Br - Får regning	4000
		Lesjaverk	Br	3 Br	
	Sel	Heidal	Br	1 Br.	29000
		Nord-Sel	Br	Gravfelt 31 personer	
	Vestre Toten	Ås	Br	1 person	0
Sør-Aurdal	Bagn	S	2 dobbeltgraver	3000	
Ringebu	Venabygd	Br	5 personer	5000	
Buskerud	Flesberg	Flesberg	S	1 person	0
	Nes	Nesbyen	Br	10stk	4000
	Ringerike	Haug	S	S 16 i fellesgrav	0
	Modum	Snarum	S	S 2 - en grav	0
	Lier	Sylling	Br	10 personer	6000
Vestfold	Larvik	Larvik	Br/S	Br 1, 1 ukjent S	5000
		Stavern	Br	Br 6 fra 1. verdenskrig	
	Nøtterøy	Nøtterøy	Br	Br 1 , 1 ukjent sovjetisk	0

Fylke	Kommune	Kirkegård	Nasjonalitet	Antall graver og Merknader	Forslag 2015	
	Tønsberg	Tønsberg Gamle	Br	Br. 29 fra 1. og 2. verdenskrig	30000	
		Tønsberg Nye	Br	Br 1		
	Sande	Sande	Br/S	Br. 7 / 1 Dobbelgrav med 2 S	5000	
	Sandefjord	Ekeberg	Br/S	Br 7/ 1 dobbeltgrav med 2 S	5000	
Telemark	Fyresdal	Moland	S	S 4 i en fellesgrav	0	
	Kragerø	Kragerø	Br	Br 4	4000	
	Skien	Skien Nordre Gravlund	Br	Br 2	2000	
		Valebø	S	S 2 i en liten fellesgrav		
	Bamble	Stathelle	Br	Br 1 S 2 i en liten fellesgrav	0	
Aust-Agder	Arendal	Arendal	Br	Br 17 + 2 fra 1.verdenskrig	15000	
		Tromøy	S	S 1		
	Bygland	Bygland	Br	Br 7	4000	
	Grimstad	Grimstad	Br	B 1	0	
	Tvedestrand	Holt	Br	Br 6	6000	
	Risør	Indre Søndeled	Br	Br 6 i en fellesgrav	13000	
		Risør	Br	Br 4		
Vest-Agder	Hægebostad	Eiken	Br	Br 3.	6000	
	Farsund	Farsund	Br	Br 10	23000	
		Vanse	Br/S	Br 9 /S 190		
	Kvinesdal	Feda	Br	Br 2	2000	
	Flekkefjord	Austad	Br	Br 5	4000	
	Songdalen	Greipstad	S	S 3	0	
	Kristiansand	Kristiansand	Br/S	Br 13, S 36	30000	
		Oddernes	Br	Br 1 fra 1.verdenskrig		
		Tveit	Br	Br 2		
	Lyngdal	Lyngdal	S	S 16 i en fellesgrav	4000	
	Mandal	Mandal	Br	Brr 16 fra 1. og 2. verdenskrig	20000	
	Lindesnes	Spangereid	Br/S	Br 1, S 9 i en fellesgrav	3000	
	Åseral	Åseral	Br	Br 10	10000	
	Rogaland	Egersund	Årstad	Br/S	Br 12 / S 4 i fellesgrav	15000
			Helleland	Br	Br 7	
Karmøy		Falnes	Br	Br 2	2000	
Haugesund		Rossabø	Br/S	Br 44 / S 1	33000	
Sauda		Saudasjøen	S	S 7 i to fellesgraver	2000	
Sola		Sola	Br	Br 45	34000	
Sandnes		Soma	S	S 12 i fellesgrav	0	
Stavanger		Eiganes	Br/S	Br 25 / S 91	40000	

Fylke	Kommune	Kirkegård	Nasjonalitet	Antall graver og Merknader	Forslag 2015	
Hordaland	Bergen	Indre Arna	S	S 5	115000	
		Møllendal	Br	Br 46		
		Gravdalspollen	S	S 137		
		Solheim KKG	S/T	S 1 / T 1085		
		Åsane	S	S 27		
	Stord	Fitjar	Br	Br 3 i fellesgrav fra 1. verdenskrig		0
	Masfjorden	Solheim	S	S 4		0
	Os	Osøyro	J/S	J 27 / S 7		0
	Voss	Voss	S	S 8		0
	Sogn/Fjordane	Høyanger	Høyanger	S		S 1
Årdal		Årdalstangen	S	S 13	0	
Møre/Romsdal	Aukra	Aukra	S	S 32	2000	
	Aure	Stemshaug	S	S 2	0	
	Fræna	Bud	S	S 1	0	
	Rauma	Grytten	Br	Br. 3	9000	
		Øverdalen	Br	Br. 1		
		Åndasnes	Br	Br. 5		
		Hen	Br	Br 3		
		Haram	Hamnsund	S		S 1
		Kristiansund	Kirkelandet	S		S 2
		Molde	Molde Øvre	S		S 2
	Sunnadal	Hoel KKG	S	S19	10000	
	Ørsta	Sæbø, Hjørundfjord	T	T 1	0	
	Tingvoll	Tingvoll	S	S 1	0	
	Ålesund	Ålesund	S	S 10	4000	
	Vanylven	Åram	S	S 2	0	
	Sør-Trøndelag	Trondheim	Trondheim			325000
			Havstein KKG	T	T 2992	
			Lademoen	S/J	S 137 / J 14	
			Moholt	J/P	J 285 / P 10	
Stavne			Br	Br.155		
Udde bru						
Hemne		Vinjeøra	S	S 165.	25000	
		Hemne				
Støren		Støren	S	S 11	0	
Oppdal		Oppdal	S	S 104	5000	
Frøya		Titran kirkegård	S	S 4	0	
		Frøya				
Rissa		Stadsbygd	Br	Br. 2	0	

Fylke	Kommune	Kirkegård	Nasjonalitet	Antall graver og Merknader	Forslag 2015
Nord-Tr.lag	Verdal	Ørmelen, Verdalsøra	S	S 31	5000
	Namsos	Namsos	F	F 9	0
		Vemundvik	S	S 7	
	Grong	Grong	S	S 26	0
	Orkdal	Orkanger	S	S 3	0
Nordland	Stjørdal	Værnes	Br	Br. 4. Sovjetisk minnelund (ingen gravlagt her nå)	3000
	Hattfjelldal	Sørvollen	S		13000
	Ballangen	Ballangen	Br	Br.34	20000
	Bodø	Bodin	Br.	Br 14 + 1 fellesgrav	20000
		Bodø	Br./S	Sovjetisk minnesmerke	
	Hamarøy	Tømmerneset	S	T/J Minnesmerke	0
	Salttdal	Botn	J/T	J 2084 / T 2742	30000
		Salttdal	Br	Br .27	18000
	Evenes	Evenes	Br	Br 2 . Ansv. Idar Danielsen	2000
	Fauske	Fauske	Br	Br 1 + Sovjetisk minnesmerke	2000
	Hemnes	Hemnesberget	Br	Br 8	7000
		Korgen	S	Sovjetisk minnesmerke	
	Sørfold	Helland	S	Sovjetisk minnesmerke	0
	Narvik	Håkvik	Br./P	P 119/ Br. 34	190000
		Narvik Gamle	Br	Br. 13	
		Narvik Nye	T/F/P	T 1471/ F 123 / P 5 / Br. 34	
		Furumoen Beisfjord/Øvre Jernvann	S	Sovjetisk minnesmerke	
		S7J	Sovjetisk/Jugoslavisk minnesmerke		
	Rana	Mo i Rana	B/S	Br. 8 / S 90	50000
		Krokstrand	S	Sovjetisk minnesmerke	
		Saltfjellet		Jugoslavisk krigsminnesmerke	
	Vefsn	Mosjøen	Br	Br 3.	2000
	Alstadhaug	Tjøtta	S/Intern.nal		300000
Troms	Skånland	Evenskjer	Br	Br 1	0
	Harstad	Sama	Br	33 britiske	22000
		Trondenes	S	Sovjetisk minnesmerke	
		Sørvik		Br 3	
	Tromsø	Tromsø	Br	Br. 37 + Sovjetisk minnesmerke	35000
	Målselv	Skjøld	S		2000
		Rustadhøgda		Sovjetisk minnesmerke	
	Balsfjord	Øvergård		Sovjetisk minnesmerke	0
	Bardu	Bardu		Sovjetisk minnesmerke	0
	Dyrøy	Holm	S	S 1	0

Fylke	Kommune	Kirkegård	Nasjonalitet	Antall graver og Merknader	Forslag 2015
Finnmark	Storfjord	Abaja		Sovjetisk minnesmerke	5000
		Hatteng		Sovjetisk minnesmerke	
		Kitdalen		Sovjetisk minnesmerke	
		Lulle		Sovjetisk minnesmerke	
		Skibotn		Sovjetisk minnesmerke	
	Sørreisa	Sørreisa gamle kirkeg		Sovjetisk minnesmerke	0
	Sør-Varanger	Elvernes	S	Sovjetisk minnesmerke, Skafferhullet	5000
			S	Sovjetisk minnesmerke, Høybuktmo	
	Alta	Elvebakken		Krigsminnesmerke	0
	Karasjok	Karasjokk		J krigsminnesmerke	0
	Porsanger	Indre Billefjord		S krigsminnesmerke	0
Lebesby	Lebesby		Sovjetisk Krigsminnesmerke	0	
Sum				2201000	